

Na Svetový deň životného prostredia sa tradične oceňovalo

Témou tohtoročného, už 40. výročia Svetového dňa životného prostredia (5. jún) je zelená ekonomika. Hostiteľskou krajinou osláv dňa životného prostredia bola krajina s najrýchlejšie rastúcou ekonomikou sveta – Brazília. Tá je na poprednom mieste v budovaní ekonomiky, ktorá zahŕňa recykláciu, obnoviteľnú energiu či vytváranie zelených pracovných miest. Aj Slovensko sa zapojilo do osláv Svetového dňa životného prostredia. Rezortné organizácie Ministerstva životného prostredia SR pripravili pre verejnosť rôzne environmentálne aktivity v rámci celého Slovenska. Minister životného prostredia SR Peter Žiga zároveň pri príležitosti tohto významného dňa ocenil tých, ktorým záleží na životnom prostredí. 29 nominovaných kandidátom odovzdal Cenu ministra, čestné uznanie a ďakovný list 4. júna 2012 v Bratislave (<http://www.minzp.sk/tlacovy-servis>).

Pri tejto príležitosti sme niekoľkým oceneným osobnostiam položili tieto otázky:

1. Čo je potrebné urobiť pre zlepšenie životného prostredia na Slovensku?
2. Ako vnímate úroveň environmentálneho vedomia v našej spoločnosti?
3. Čo očakávate od Konferencie OSN RIO+20 v procese riešenia globálnych environmentálnych problémov?

Ing. Klaudia Medlová, Občianske združenie Centrum environmentálnych aktivít, Trenčín, Čestné uznanie

1. V prvom rade dať ochrane životného prostredia a udržateľnému spôsobu života vyššiu celospoločenskú prioritu a to „nad“ pravicu či ľavicu, koalíciu či opozíciu a vytvoriť dlhodobú víziu udržateľného Slovenska pre 21. storočie. V druhom rade, treba dôsledne dodržiavať zákony a ich porušovanie trestať. Po tretie, školy i médiá by mali venovať viac priestoru environmentálnym témam a informovaniu o globálnej kríze z iného uhla pohľadu – že po období obrovského rastu ekonomiky, založeného na lacnej rope, nás čaká obdobie prechodu od kvantity ku kvalite, od spotreby k tvorivej seberealizácii, od hmoty k duchu...

2. Aké-také povedomie o environmentálnych témach ľudia majú, avšak v ich hodnotovom rebríčku a spôsobe života sa odráža len málo. Svedčí o tom aj fakt, že máloktorá politická strana týmito témam pred voľbami venuje zásadnejší (ak vôbec nejaký) priestor. Ak budeme my, voliči, jasne deklarovať záujem o udržateľný spôsob života, politici ho budú musieť ideovo prevziať do svojej agendy a pracovať na praktických krokoch. Tak, ako je to bežné v Rakúsku či severských krajinách. Príkladov dobrej praxe existuje mnoho, len keby bola politická vôľa ich realizovať aj na Slovensku. Obdivuhodnú prácu v tejto oblasti robia ľudia okolo programu Zelená škola (www.zelenaskola.sk). Žiaci získavajú praktické zručnosti pre život (ako na škole usporiť energiu či znížiť účet za odpad...) a vo svojich komunitách sa stávajú aktívnymi „spolubojovníkmi“ za dobré životné prostredie.

3. Ani konferencia RIO+20 nepriniesla zásadný posun v riešení globálnych environmentálnych problémov. Každá krajina je primárne sama zodpovedná za to, ako chráni svoje životné prostredie, ako nastavila právne a ekonomické prostredie, aj etické princípy a hodnotové vnímanie na podporu cesty udržateľného spôsobu života. Rovnako je za stav životného prostredia zodpovedná aj každá komunita a každý jednotliviec.

RNDr. Anna Patschová, PhD., Výskumný ústav vodného hospodárstva, Bratislava, Čestné uznanie

1. Z môjho pohľadu sú pre zlepšenie životného prostredia na Slovensku dôležité tieto priority: dôslednejšia a účinnejšia kontrola dodržiavania právnych predpisov, aj s uplatňovaním adekvátnych pokút a postihov zodpovednosti; podpora a administratívne zjednodušenie systému dotácií a podpory výskumu environmentálne prijateľných výrobkov, technológií a postupov, vrátane systému daňového zvýhodnenia pre všetkých, ktorí investujú do tejto oblasti; optimalizácia využívania existujúcich obnoviteľných a neobnoviteľných prírodných zdrojov SR; výrazné zvýšenie informovanosti spoločnosti v oblasti negatívnych vplyvov a dosahov na životné prostredie a ich predchádzanie.

2. Adekvátna úroveň environmentálneho vedomia je viazaná len na úzky okruh odborníkov a zainteresovaných osôb. Vo verejnosti je veľmi nízke a v mnohých prípadoch aj nesprávne manipulované, čo má za následok aj veľa negatívnych dôsledkov. Napr. aj znečisťovanie vodných zdrojov alebo aj ich nadmerné využívanie, ktoré poškodzuje súvisiace ekosystémy, ale najmä znehodnocuje vodu ako strategický zdroj využívaný pre pitné účely v meniacich sa klimatických podmienkach.

3. Očakávam najmä pokračovanie podpory programov v oblasti znižovania výroby a používania nebezpečných látok, rozvoja „zelených“ látok, ale aj optimalizácie

spotreby vo vzťahu k existujúcim prírodným zdrojom. Z hľadiska vodných zdrojov by som privítala ešte väčší dôraz na ochranu ich kvality a množstva, pretože sú nevyhnutné pre život. Akékoľvek závery smerovania vyplývajúce z tejto konferencie OSN však budú viazané a limitované najmä nepriaznivým vývojom ekonomického rastu spoločnosti a politickou situáciou v súčasnej dobe, preto nepredpokladám významnejšie kroky a zmeny v environmentálnej oblasti.

RNDr. Katarína Gaalová, Správa chránenej krajiny Cerová vrchovina, Čestné uznanie

1. Štatistiky vykazujú postupné zlepšenie kvality životného prostredia na Slovensku. Stav životného prostredia však nie sú len štatistické ukazovatele čistoty ovzdušia, vôd, výmery pôdneho fondu atď. Na tomto mieste sa zameriam len na úzky okruh niektorých problémov z môjho okolia, teda na prostredie v minulosti intenzívne poľnohospodársky využívanej krajiny na juhu stredného Slovenska. Polia sú osiate vo väčšine ekonomicky výhodnejšími plodinami, kukuricou a repkou olejnatou, stráca sa biodiverzita. Na ďalšej časti svietia fotovoltaické polia. Osobitnou kapitolou sú rozpadnuté bývalé poľnohospodárske objekty, z ktorých sa šíria buriny a invázne druhy, problémom sú všadeprítomné čierne skládky. Veľkým problémom sa stáva demografický vývoj obyvateľstva súvisiaci s pracovnými príležitosťami, čo sa odráža v konečnom dôsledku aj na úrovni životného prostredia, vybavenosti infraštruktúry a stave budov v sídlach a v ich okolí. Problémom je, že väčšina týchto malých sídiel nemá ani územný plán... Do popredia sa dostáva ako hlavný ukazovateľ využívania územia ekonomická motivácia.

2. Úroveň environmentálneho vedomia sa odvíja v súlade so vzdelanosťou úrovňou obyvateľstva a od už spomínaných ekonomických motivácií. Najúčinnnejším nástrojom je dostatok informácií a komunikácia. Keď chcem, aby vlastník konal v súlade s našimi podmienkami v záujme ochrany územia, nemôžem sa oháňať len paragrafmi. Oveľa účinnejšie je, keď sa dozvie aké hodnoty má vo svojom lese či pasienku a ako to urobiť, aby sme to udržali či vylepšili. Avšak základ, vzťah a úctu k svojmu rodisku, by nám mala poskytnúť rodina, neskôr škola k regiónu a krajine.

3. Konferencia RIO+20 v Brazílii si za cieľ určila globálnu stratégiu pre ekologické hospodárstvo, založenie Svetovej environmentálnej organizácie, ale aj tému zelenej ekonomiky v súvislosti s odstraňovaním chudoby. Témy sa dotýkajú napredovania ekonomiky a udržateľného rastu životnej úrovne obyvateľov nielen vo svete, ale aj u nás. Je veľmi potrebné riešiť problémy životného prostredia globálne, bude zaujímavé sledovať ako zodpovedne sa postavia k opatreniam vplyvné mimo-európske krajiny. Táto téma by mala mať významné miesto v médiách, verejnosť by mala vedieť, ako sa Slovensko pripravuje na dôležitý samit, pretože tieto témy sa bytostne týkajú každého z nás.

Anna Hrtanová, učiteľka, dlhoročná aktívna členka Slovenského zväzu ochrancov prírody a krajiny, Trebišov, Čestné uznanie

1. Od roku 1977 som členka SZOPK. Od roku 1986 som na invalidnom dôchodku, ale ani minútu neľutujem svoj čas venovaný životnému prostrediu, hlavne s deťmi v rámci dní ochrany prírody aj na Deň Zeme. Z týchto skúseností som zistila, že je dôležité učiť predmet ekológia už od 1. ročníka základnej školy. Nestačí len ochraňovať, ale vedieť aj prečo poznať následky na životné prostredie, zdravie a celú planétu Zem. Žijeme v dobe, v ktorej si každý musí uvedomiť dôsledky svojho zásahu do prírody. Deti Zeme chcú liečiť zdevastovanú prírodu, k tomu potrebujú získať poznatky a skúsenosti, nadobudnúť vedomosti.

2. Úroveň environmentálneho vedomia vnímam slabú.

3. Od konferencie OSN RIO+20 veľa neočakávam.

Mgr. Blanka Lehotská, PhD.
a **RNDr. Roman Lehotský**, Zásadná organizácia Slovenského zväzu ochrancov prírody a krajiny Miniopiterus, Bratislava, Čestné uznanie

1. Z pohľadu druhej a územnej ochrany prírody treba zastabilizovať reštrukturalizáciu štátnej ochrany prírody a z toho vyplývajúce personálne zmeny, zastaviť znižovanie finančných prostriedkov určených na ochranu životného prostredia a vytvoriť trvalý systém podpory projektov praktickej ochrany prírody.

2. My môžeme posudzovať environmentálne povedomie ľudí napr. prostredníctvom nášho (ZO SZOPK Miniopiterus) projektu *Netopieria záchrana*, v ktorom ľuďom pomáhame riešiť prípady „zatúlaných“ netopierov. Podľa neho vieme, že je stále viac ľudí aktívne hľadajúcich pomoc a radu odborníkov. Veľakrát sa ohlásia ešte aj dodatočne, aby sa pochválili, akí boli pri poskytnutej pomoci netopierom úspešní a akú z toho majú veľkú radosť. Ďalším príkladom je akcia *Pomoc ropuchám pri jarných migráciách*, ktorú každoročne organizujeme na Železnej studienke v Bratislave. Za 27 rokov svojho trvania sa vryla do povedomia mnohých Bratislavčanov, predovšetkým žiakov všetkých stupňov škôl, ktorí sa aktívne na akcii podieľajú, a prispieva tak k uvedomeniu si potreby chrániť prírodu.

3. Očakávame nadväznosť na predchádzajúce svetové samity zaoberajúce sa otázkami životného prostredia a udržateľného rozvoja a konfrontáciu cieľov a požiadaviek stanovených strategických zámerov ochrany životného prostredia s globálnymi problémami súčasnej ekonomickej krízy.

Ing. Viliam Stockmann, CSc., dlhoročný profesionálny pracovník štátnej ochrany prírody, Cena ministra

1. V oblasti štátnej ochrany prírody je potrebné predovšetkým zosúladiť a vycibriť legislatívu, aby sa nedostávala do protirečenia (napr. štátna ochrana prírody a lesné hospodárstvo). Týmto dvom odvetviam v súčasnej situácii nepomôže nič iné, ako ich spojenie pod jeden rezort. Minimálne v kategórii národných parkov. Na Slovensku sa už zabudlo, že TANAP 45

rokov výborne fungoval v príkladnej koordinácii a spolupráci lesníkov a ochrany prírody pod jednou strechou. Je to dlhoročne osvedčený model (pre ktorý netreba chodiť do zahraničia) a ktorý spája správu lesného pôdneho fondu, jeho obhospodarovanie a ochranu prírody.

2. Ak porovnávam environmentálnu úroveň spoločnosti v 60. rokoch minulého storočia, keď som začínal pôsobiť v environmentálnej sfére, ktorá sa takto ešte nenazývala, môžeme hovoriť o environmentálnej revolúcii. Ak však porovnávam obdobie posledných 20. rokov, taká eufória ma nechytá. Kedysi sme si mysleli, že stačí v tomto duchu zvyšovať environmentálne vedomie mládeže v školstve. Problém je už inde: dnes vznikli ďaleko závažnejšie environmentálne problémy a záťaž, ktoré nestačí riešiť len zvyšovaním environmentálneho vedomia. Toto samo osebe bez finančných investícií potrebných na riešenie sekundárneho stupňa toho vedomia nestačí.

3. Predovšetkým si treba pripomenúť prijaté dokumenty z Ria 1992: deklaráciu o roz-

voji životného prostredia obsahujúcu 27 zásad trvalo udržateľného rozvoja, Agendu 21 – inštrukciú ako uvádzať do života Rio deklaráciu, dve konvencie – rámcový dohovor o zmene klímy a dohovor o biologickej rôznorodosti. A môžeme sa pokúsiť o odpoveď o ich naplnení. Nemyslím si, že vo veci zmeny klímy, okrem množstva konferencií, ktoré problém viac zahmlili, ako vyriešili, sa niečo konkrétne vykonalo. V oblasti biodiverzity naďalej pokračuje jej strata a znižovanie. V oblasti rastu svetovej populácie naďalej pokračuje nekontrolovateľný rast a najmä neúmerne vysoká spotreba zdrojov. Ale aby som nebol iba pesimista, treba spomenúť aj pozitíva: napr. na Slovensku sa odvtedy prijala známa Stratégia, zásady a priority štátnej environmentálnej politiky, Národný environmentálny program, známe zákony o EIA, hospodárenia s odpadom, o ochrane ovzdušia a pod. Takže, ak mám od RIA+20 niečo očakávať, tak predovšetkým prehlbenie tlaku na jednotlivé národné vlády na precíznejšie a zodpovedné plnenie nových záverov, ktoré budú – dúfam, už konkrétne aj v rovine exekutívy.

Ing. Augustín Chrančok, Slovenský vodohospodársky podnik, š. p., odštepny závod Banská Bystrica, Cena ministra

1. Environmentálna problematika je na Slovensku stále len okrajovou témou. V tomto smere zaostávame za vyspelejšou západnou Európou. Je potrebné prejsť od slov k činom, nespoliehať sa len na štát, ale dostávať túto tému do povedomia jednotlivcov. Úloha štátu spočíva najmä v legislatívnej podpore ochrany životného prostredia. Podnikatelia a firmy zase musia pochopiť, že

zavádzanie ekologických (environmentálne šetrných) technológií neznamená zvýšené náklady, ale investíciu do budúcnosti. V tomto smere je myslenie na Slovensku ešte stále krátkozraké. A úloha jednotlivca je v tejto oblasti kľúčová, každý musí začať od seba a pochopiť, že ochrana životného prostredia a všetkých jeho zložiek je z hľadiska trvalej udržateľnosti jedinou možnou cestou.

2. V porovnaní s minulosťou môžeme objektívne tvrdiť, že úroveň environmentálneho povedomia na Slovensku sa zvyšuje. Svoj podiel na tom má určite aj Európska únia, ktorá považuje agendu ochrany životného prostredia za jednu z kľúčových tém z hľadiska trvalej udržateľnosti. Slovensko má možnosť čerpať nenávratné finančné prostriedky na realizáciu projektov na ochranu životného prostredia, v čom vidím veľké pozitívum. Z dlhodobého hľadiska je potrebné rozvíjať environmentálne povedomie v spoločnosti najmä výchovou a vzdelávaním obyvateľstva, pričom treba začať už u detí. Separovanie odpadu, šetrenie vody a energie by nemalo byť len možnou alternatívou, ale každodennou realitou nás všetkých.

3. Konferencia RIO+20 vytýčila sedem prioritných oblastí záujmu: tvorba pracovných miest, energia, veľkometá, jedlo, voda, oceány, prírodné katastrofy. Globalizáciou podmienené procesy vo svete dokazujú nevyhnutnosť vzájomnej spolupráce všetkých zainteresovaných aktérov. Je potrebné zvoliť jednotný postup rešpektujúci ochranu životného prostredia pri riešení stanovených problémov. Slovensko je síce malá krajina, ale bohatá na výskyt prírodných zdrojov. Mala by zodpovednejšie pristupovať k ich ochrane, aj v súlade s celosvetovo stanovenými trendmi v ochrane životného prostredia.

Pripravila Alena Kostúriková

Slávnostné odovzdanie ocenení ministra životného prostredia 2012